

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
УМАНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ САДІВНИЦТВА
Факультет економіки і підприємництва

Кафедра обліку і оподаткування

Допущено до захисту

“ _____ ” _____ 2023 р.

Зав. кафедри, д.е.н., професор

_____ Мельник Л.Ю.

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА
МАГІСТРА

ОБЛІК І КОНТРОЛЬ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ В
ПП «ЮЖНОУКРАЇНСЬКИЙ КОМБІНАТ ХАРЧУВАННЯ»
МИКОЛАЇВСЬКОЇ ОБЛАСТІ

Виконав – студент 2 курсу, групи 21м-з-о
освітньої програми «Облік і оподаткування»
спеціальності 071 Облік і оподаткування
Боковенко Денис Сергійович

Науковий керівник – д.е.н., професор
Мельник Людмила Юріївна

Умань – 2023

Реферат

на кваліфікаційну роботу:

«Облік і контроль основних засобів в ПП «Южноукраїнський комбінат харчування» Миколаївської області»

студента факультету економіки і підприємництва
Уманського національного університету садівництва
Боковенка Дениса Сергійовича

Основні засоби підприємства використовуються підприємствами різних форм власності для виробництва продукції, виконання робіт, надання послуг. У зв'язку з веденням воєнного стану в Україні встановлений порядок ведення бухгалтерського обліку був порушений, а особливо в структурі активів, частина основних засобів була зруйнована або пошкоджена, частина – залишилася на тимчасово окупованій території, решта майна вилучено або примусово відчужене тому питання організаційних аспектів бухгалтерського обліку основних засобів на підприємстві і їх законодавчо-нормативне забезпечення в умовах війни є актуальним.

В роботі здійснено аналіз діяльності підприємства та теоретико-методичних аспектів досліджуваної проблеми.

Структурно кваліфікаційна робота складається з трьох розділів. Загальний обсяг роботи викладено на 50 сторінках друкованого тексту. Робота містить 12 таблиць, 5 рисунків та 1 додаток. Кількість використаних джерел становить 58 наукових праць та Інтернет-ресурсів.

Мета роботи полягає у розкритті теоретичних аспектів обліку і контролю основних засобів; дослідженні особливостей обліку основних засобів на конкретному підприємстві; розробки пропозицій щодо удосконалення обліку і контролю основних засобів.

Перший розділ – теоретичний. В ньому розглядаються теоретичні аспекти сутності поняття «основні засоби», їх класифікація, а також нормативно-правове забезпечення та проблеми обліку і контролю основних засобів.

Другий розділ – практичний. В ньому наводиться фінансово-економічна характеристика підприємства, розглядається облікова політика підприємства щодо основних засобів.

В третьому розділі розглядається удосконалення обліку і контролю основних засобів.

Анотація

Кваліфікаційна робота присвячена дослідженню теоретичних та практичних проблем обліку і контролю основних засобів в ПП «Южноукраїнський комбінат харчування» Миколаївської області. В роботі проведено аналіз прибутку та рентабельності діяльності підприємства, запропоновано шляхи вдосконалення обліку і контролю основних засобів.

Ключові слова: основні засоби, амортизація, доходи, витрати, прибуток, збиток, облік, контроль, фінансові результати.

Abstract

The qualification work is devoted to the study of theoretical and practical problems of accounting and control of fixed assets in the PE «South Ukrainian Food Factory» in the Mykolaiv Region. The work analyzes the profit and profitability of the company's activity, and suggests ways to improve the accounting and control of fixed assets.

Key words: fixed assets, depreciation, income, expenses, profit, loss, accounting, control, financial results.

ЗМІСТ

ВСТУП	4
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ ОБЛІКУ І КОНТРОЛЮ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ	6
РОЗДІЛ 2. ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА ТА ОБЛІКОВА ПОЛІТИКА ПІДПРИЄМСТВА ЩОДО ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ	15
2.1. Фінансово-економічна характеристика підприємства	15
2.2. Облікова політика підприємства щодо основних засобів	21
РОЗДІЛ 3. УДОСКОНАЛЕННЯ ОБЛІКУ І КОНТРОЛЮ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ	36
ВИСНОВКИ	42
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	46
ДОДАТКИ	52

ВСТУП

Зважаючи на тенденції сучасного розвитку вітчизняних підприємств все гостріше постає проблематика стосовно ефективності управління обліком основних засобів. Основні засоби займають вагоме місце в господарській діяльності підприємства, їх частка дозволяє оцінити рівень забезпеченості необхідними умовами для здійснення фінансової діяльності суб'єктом господарювання. Успішне вирішення завдань управління основними засобами та обґрунтування інвестиційної політики в їх частині вимагає ефективного обліку, аналізу та різнобічного використання інформації, яка надається. Актуальність теми полягає в тому, що основні засоби як головний елемент матеріально-технічної бази підприємства завжди відіграють велику роль і мають використовуватися раціонально й ефективно. Ефективність використання основних засобів залежить від організації своєчасного одержання надійної і досить повної обліково-економічної інформації. У зв'язку з цим зростає роль та значення обліку як однієї з найважливіших функцій управління.

Питаннями обліку і контролю основних засобів займалась велика кількість як вітчизняних, так і зарубіжних вчених економістів. Було досліджено праці економістів-обліковців, таких як, наприклад, Непочатенко О.О., Мельничук Н. Ю., Мордвінцева Т.В., Отрошко О. В., Кізима А. Я., Жолнер І.В., Подольська В.О. та ін.. Зокрема, Лігоненко Л.О. у своїх працях розглядав особливості управління діяльності підприємства, Голов С.Ф. та Ф Коробов М. Я. розглядали сутність управління основними засобами та практичний аспект їх обліку та контролю.

Мета роботи полягає у розкритті теоретичних аспектів обліку і контролю основних засобів; дослідженні особливостей обліку основних на конкретному підприємстві; розробки пропозицій щодо удосконалення обліку і контролю фінансових результатів.

Реалізація мети дослідження зумовила об'єктивну необхідність виявлення і розв'язання наступного комплексу завдань:

- здійснити теоретичний аналіз концептуальних підходів щодо визначення сутності та класифікації основних засобів;

- розглянути нормативно-правове забезпечення та проблеми обліку і контролю основних засобів;

- проаналізувати показники доходів, витрат та фінансових результатів;

- встановити стан обліку і контролю основних засобів діяльності підприємства;

- розробити напрями вдосконалення обліку і контролю основних засобів.

Об'єктом дослідження є процес обліку і контролю основних засобів в ПП «Южноукраїнський комбінат харчування» Миколаївської області.

Предметом дослідження є теоретичні, методичні та практичні аспекти обліку та аудиту основних засобів в умовах ринкової економіки.

Інструментарії дослідження склали такі методи: логічного аналізу (при уточненні й упорядкуванні термінології); групування й статистичного аналізу (при аналізі стану основних засобів підприємства і ефективності їхнього використання).

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ ОБЛІКУ І КОНТРОЛЮ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ

На сьогоднішній день все сильніше підвищується значення основних засобів, оскільки вони розкривають вектори розвитку того чи іншого підприємства. Нині максимальна увага зосереджена на новітніх технологіях, ноу-хау та введенні в дію нової техніки, а також збільшенні можливості реалізації якісно нових фінансових інструментів. Основні засоби є одним із найголовніших об'єктів обліку та звітності, а також провідною частиною процесу виробництва готової продукції. Також вони розкривають деталі майнового стану підприємства та його економічний потенціал.

Основні засоби є важливою і невід'ємною складовою фінансово-господарської діяльності будь якого підприємства, вони відіграють важливу роль, зокрема, в економічних процесах, саме через це термінологія відіграє значну роль у відображенні основних засобів у синтетичному і аналітичному обліку та зрештою у звітності.

Одним із факторів стійкого розвитку економіки є ефективне використання капіталу підприємства, до важливих ресурсів якого належать основні засоби. Якісне використання таких активів, які є головним фактором ефективності виробництва, може суттєво підвищити дохідність підприємства. Характерною особливістю таких об'єктів є те, що вони беруть участь у процесі господарської діяльності тривалий час, багаторазово, зберігаючи при цьому натуральну форму, втрачають свою вартість поступово, мірою фізичного та морального зношення.

Основні засоби – це основа матеріально-технічної бази суб'єкта господарювання. Беззаперечним є факт, що управлінські рішення спрямовані на забезпечення високого результату фінансово-господарської діяльності, який може бути досягнутий завдяки належній ефективності використання необоротних активів, зокрема основних засобів [1].

Основні засоби мають дві особливості: часовий чинник і величину вартості облікової інвентарної одиниці активу. З урахуванням цих двох чинників до основних засобів відносять інвентарні одиниці активу, кожна з яких використовується протягом періоду, що перевищує дванадцять місяців від дати балансу, або операційного циклу (якщо він довший за рік), а вартість кожного об'єкту перевищує норматив, який встановлений Податковим кодексом України. Сукупність таких інвентарних одиниць активу підприємства утворює економічну категорію під назвою «основні засоби».

Об'єкти основних засобів визнаються активами підприємства і відображаються в його балансі, якщо вони відповідають таким критеріям:

1) існує ймовірність того, що підприємство в майбутньому отримає економічні вигоди, пов'язані з використанням таких активів;

2) їхня вартість може бути достовірно визначена. Саме тому важливого значення набуває раціональна побудова обліку як джерел оперативної інформації, від достовірності та якості якої залежить ефективність управління основними засобами, що в кінцевому результаті визначає конкурентні можливості суб'єкта на внутрішньому та зовнішньому ринках.

Замлинський В.А. зазначає, що основні засоби являють собою частину процесу виробництва і до їхнього складу слід відносити довгострокові матеріальні об'єкти, які забезпечують нормальний хід виробничого процесу, і засоби, призначені для створення нормальних умов праці [15]. З позиції інтересів управління та обліку науковець пропонує шість рівнів класифікаційних ознак основних засобів (табл. 1.1).

Їх практичне впровадження надасть змогу побудувати цілісну модель інформаційного забезпечення та обліку основних засобів, яка забезпечить вимоги всіх функцій управлінського циклу і дозволить здійснювати комплексне управління такими активами. Такий підхід до групування об'єктів основних засобів посилить аналітичність бухгалтерського обліку, виокремить галузеві активи у звітності та сприятиме розвитку аграрного сегменту [15].

Таблиця 1.1

Класифікація основних засобів в аграрному виробництві

Автор	Класифікаційні ознаки	Мета класифікації
<i>Замлинський В.А.</i>	для цілей товарного ринку	Структуризація основних засобів для цілей бухгалтерського обліку та інформаційного забезпечення управління процесом їх відтворення
	відносно джерел надходження	
	відносно способів придбання	
	відносно впливу на навколишнє середовище	
	відносно центрів експлуатації	
	відносно центрів відповідальності	

Таблиця 1.2

Класифікація основних засобів в обліково-управлінському аспекті

Автор	Класифікаційні ознаки	Мета класифікації
<i>Мац Т.П.</i>	за формою власності	Забезпечення підвищення аналітичності обліку основних засобів та обґрунтованості управлінських рішень
	за натурально-речовим складом	
	за характером (метою) використання	
	за видом діяльності	
	за функціональним призначенням та адресністю нарахування амортизації	
	за можливістю отримання економічних вигід	
	за вимогами бухгалтерського обліку та фінансової звітності	
	залежно від ефективного управління відповідно до стратегії підприємства	

Лесняк В.О. розмежовує взаємопов'язані, але різні за економічною суттю терміни "основний капітал", "основні фонди" та "основні засоби". Під основним капіталом слід розуміти "частину капіталу (власного чи позикового), інвестованого у придбання (створення) засобів виробництва у формі засобів праці, які в сукупності є основними фондами економічного суб'єкта, призначеними для участі в його господарській діяльності з метою максимізації прибутку". І як зазначає автор, "основні фонди тільки тоді стають об'єктом бухгалтерського обліку – основними засобами, коли вони пройшли процедуру пооб'єктної ідентифікації (визнання) за встановленими критеріями" [21].

З позиції системного підходу та характерних рис основних засобів Зінкевич О.В. уточнено їх визначення, яке автор інтерпретує як «основні засоби – це

матеріальні активи – об’єкти реального інвестування, які зазнають зносу і забезпечують задоволення інтересів власників, очікуваний строк корисного використання яких більше одного року (або операційного циклу, якщо він довший за рік)» [16].

Виходячи з такого тлумачення науковцем розроблено модель життєвого циклу інвестицій в основні засоби, яка включає три етапи:

- 1) планування інвестицій в основні засоби;
- 2) етап реалізації інвестицій в основні засоби;
- 3) завершення життєвого циклу інвестицій в основні засоби [16].

Через виокремлення сутнісних характеристик основних засобів Зінкевич О.В. уточнено їх класифікацію та обґрунтовано доцільність введення нових ознак щодо групування таких об’єктів (табл. 1.3).

Таблиця 1.3

Класифікація основних засобів як об’єктів реального інвестування

Автор	Класифікаційні ознаки (пропозиції науковця)	Мета класифікації
<i>Зінкевич О.В.</i>	за відношенням до виду діяльності	Формування більш якісної інформації в підсистемах обліку і аналізу основних засобів в управлінні реальними інвестиціями
	з метою формування інтегрованої звітності	
	за строками корисної експлуатації	
	за джерелами фінансування	
	за функціональним призначенням	

З позиції Зінкевич О.В., запропоновані доповнення до класифікаційного поділу основних засобів є необхідним інструментом удосконалення обліково-аналітичного забезпечення управління з позиції підвищення корисності інформації у частині її доречності, репрезентативності та системності для потреб власників (інвесторів) [16].

Яцунська О.С. виділяє поняття «життєвий цикл основних засобів», якому надає авторське визначення та пропонує розглядати як "період часу, протягом якого реалізуються інвестиційна, експлуатаційна та ліквідаційна фази інвестиційного проекту" [50]. При цьому, інвестиційні фази відповідає стадія надходження основних засобів, експлуатаційній – продуктивного використання та зберігання, відновлення та поліпшення якісних характеристик; ліквідаційній

– вибуття.

Таблиця 1.4

Класифікація основних засобів за стадіями життєвого циклу

Автор	Класифікаційні ознаки	Мета класифікації
Яцунська О.С.	за джерелами надходження	Поглиблення системи аналітичного обліку основних засобів та сприяння суттєвому підвищенню рівня інформаційних потоків бухгалтерського обліку для цілей управління
	за характером зберігання	
	за причинами вибуття	
	за моделлю обліку (обліковою політикою) щодо подальшої оцінки	
	за напрямками отримання майбутніх економічних вигод від використання та рівнем агрегування об'єктів	
	за необхідністю поліпшення якісних характеристик	

Для підприємств аграрного сектору Матвійчук Л.О. уточнено поняття «основні засоби аграрних підприємств», яке рекомендується розглядати як «матеріальні активи, що володіють тривалим строком корисного використання, переносять свою достовірно визначену вартість на вартість виготовленої аграрної продукції частинами у вигляді амортизаційних відрахувань (відповідними частками) та дозволяють отримати майбутні економічні вигоди» [26].

З позиції науковця, такий підхід до тлумачення даного поняття викликаний рядом особливостей сільськогосподарської діяльності, а також визначається як категорія з притаманними їй ознаками, функція і взаємозв'язками. З метою покращення діяльності аграрних підприємств Матвійчук Л.О. запропоновано уточнену класифікацію основних засобів (табл.1.5, табл.1.6)

Таблиця 1.5

Класифікація основних засобів для аграрних підприємств

Автор	Класифікаційні ознаки	Мета класифікації
Матвійчук Л.О.	за формою придбання	Ідентифікація основних засобів з позиції потреби нарахування амортизації, більш повного врахування особливостей кожної складової таких об'єктів та спрощення проведення внутрішнього аудиту
	за характером дії на предмет праці	
	за натурально-речовим складом	
	за характером відображення	
	за активністю у виробництві	

Таблиця 1.6

Типізація операцій з експлуатації та вибуття основних засобів

Автор	Типи (види) операцій	Мета типізації операцій
<i>Пиріжок С.Є.</i>	Процес експлуатації основних засобів:	Основа для побудови організаційно-методичного підходу до бухгалтерського обліку операцій з експлуатації та вибуття основних засобів, що базується на диференціації господарських операцій та дозволяє врахувати технологічні особливості таких активів
	1) зберігання	
	2) використання	
	3) технічне обслуговування (підготовка до використання, підтримання надійності, забезпечення ефективності використання)	
	4) ремонт (поточний та капітальний; плановий, профілактичний, аварійний)	
	5) поліпшення (добудова, дообладнання, реконструкція, модернізація, модифікація)	
	Процес вибуття основних засобів:	
	1) реалізація	
	2) безоплатна передача	
	3) обмін	
	4) списання внаслідок морального і фізичного зносу	
	5) внесок до статутного капіталу	
	6) фінансова оренда	
	7) встановлення недостачі	
	8) передача в рахунок оплати заборгованості	
	9) втрати внаслідок надзвичайних подій	

Важливим аспектом обліку основних засобів є їх оцінка. Фінансовий облік основних засобів – це, у певному розумінні, безперервний процес їх оцінки.

Оцінка – є одним із важливих елементів методу бухгалтерського обліку. Її використовують як інструмент обміну та облікового відображення актів купівлі-продажу в умовах товарно-грошових відносин. Як специфічна форма ціни оцінка потрібна для визначення загальної величини матеріальних активів, їх складу, структури, величини амортизаційних відрахувань та ефективності використання. В загальному визначенні – це спосіб вираження певним вимірником наявності та руху необоротних об'єктів.

Оцінка необоротних активів – це грошове вираження первісної (облікової, інвентарної) вартості об'єктів, які згодом будуть прийняті в бухгалтерському обліку в якості основних засобів, в тому числі земельних ділянок і об'єктів природокористування, продуктивної і робочої худоби, а також нематеріальних активів [8].

Найважливіше значення має оцінка на поточний момент, оскільки вона передбачає визначення вартості майна на момент прийняття управлінських рішень і дає змогу зіставити вартість об'єктів, що відображені в обліку. Майбутня оцінка має значення для розроблення прогнозуючих розрахунків, визначення можливого прибутку та ефективності підприємства.

Оцінка основних засобів може здійснюватися такими методами: первісна вартість, зменшена на суму нарахованої амортизації чи справедлива вартість. Первісною вартістю основних засобів за П(С)БО 7 є вартість, за якою об'єкти зараховуються на баланс підприємств, тобто історична (фактична) собівартість необоротних активів у сумі коштів або справедливої вартості інших активів, сплачених (переданих), витрачених для придбання (створення) необоротних активів [40].

Історична собівартість ОЗ визначається на рівні первісної оцінки ОЗ, яка включає в себе:

- фактичну вартість об'єкта основних фондів;
- вартість усіх податків і зборів, що включаються до ціни товару, за винятком ПДВ;
- витрати на транспортування - витрати на державну реєстрацію.

Не включаються до складу первісної вартості ОЗ і відображаються у складі витрат:

- витрати на сплату відсотків за кредит, залучений для купівлі ОЗ;
- понаднормативні суми відходів;
- понаднормативні витрати на оплату праці; - загальногосподарські витрати [2].

Справедлива оцінка – це ринкова вартість предмета, що існує на момент складання балансу. Під справедливою вартістю ОЗ розуміється вартість ОЗ, котру може бути отримано в операціях обміну між поінформованими, зацікавленими і незалежними сторонами.

Згідно з додатком до П(С)БО 19 «Об'єднання підприємств» справедлива оцінка ОЗ визначається таким чином: - земля і будівлі - ринкова вартість; -

машини і обладнання - ринкова вартість, а у разі відсутності даних про ринкову вартість - переоцінена вартість (сучасна собівартість придбання) за вирахуванням зносу на дату оцінки; - інші основні засоби - переоцінена вартість (сучасна собівартість придбання) за вирахуванням суми зносу на дату оцінки.

Методика та організація облікового процесу руху основних засобів на підприємстві забезпечує: контроль за зберіганням основних засобів; своєчасне, правильне документальне оформлення відображення в обліку надходження основних засобів, їх внутрішнього переміщення (з цеху в цех, зі складу на склад, з відділу у відділ тощо), ефективного використання, вибуття (ліквідація, реалізація, безкоштовна передача); своєчасне (щомісячне) відображення в обліку зносу (амортизації) основних засобів; відображення в обліку витрат на ремонт основних засобів; визначення результатів від ліквідації, а також збитків від списування не повністю амортизованих об'єктів основних засобів; виявлення зайвих та морально застарілих основних засобів.

Отже, основними засобами є матеріальні активи, що їх підприємство зберігає задля використання в процесі як виробництва так і постачання товарів, в наданні послуг, здаванні в оренду іншим особам або для виконання соціально-правових і адміністративних дій, строк очікування корисного вжитку (використання) яких досягає більше ніж один рік.

В діяльності довільного суб'єкта господарювання основні засоби відіграють надзвичайно важливу роль. Відмінною рисою основних засобів є тривалий час їхнього використання, поступовий знос і передача вартості на собівартість знову створеного продукту (виготовленої продукції, виконаних робіт і послуг).

Дослідження методичних засад бухгалтерського та податкового обліку основних засобів довело, що бухгалтерський та податковий облік основних засобів стосовно питань формування первісної вартості основних засобів та строків корисного їх використання має низку відмінностей. Вони викликані

різним методологічним підходом до формування витрат підприємства від операцій з основними засобами в податковому та бухгалтерському обліку.

РОЗДІЛ 2. ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА ПІДПРИЄМСТВА ТА ОБЛІКОВА ПОЛІТИКА ЩОДО ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ

2.1. Фінансово-економічна характеристика підприємства

Приватне підприємство «Южноукраїнський комбінат харчування» зареєстровано 10.12.2008 р. за юридичною адресою м. Южноукраїнськ, Миколаївська обл., вул. Миру, 11.

Основним видом діяльності підприємства є постачання інших готових страв. Крім того, воно може здійснювати:

- роздрібну торгівлю в неспеціалізованих магазинах переважно продуктами харчування, напоями та тютюновими виробами;
- виробництво м'ясних продуктів;
- оптову торгівлю фруктами й овочами;
- неспеціалізовану оптову торгівлю продуктами харчування, напоями та тютюновими виробами;
- діяльність ресторанів, надання послуг мобільного харчування.

ПП «Южноукраїнський комбінат харчування» є юридичною особою з дня його державної реєстрації та здійснює свою діяльність згідно з чинним законодавством України та Статутом.

Підприємство у свої структурі об'єднує заготівельний цех, а також спеціалізовані кулінарні цехи. Маючи високо механізоване устаткування та застосовуючи поточкові лінії обробки сировини, виробництва напівфабрикатів і приготування готової продукції харчування, здійснює виробництво готових страв, які в тому числі реалізуються іншим підприємствам ресторанного господарства, їдальням, організованим при великих організаціях чи установах. Зокрема надає послуги їдальні для ДП «НАЕК "Енергоатом" ВП Південноукраїнська атомна електростанція», кафе «Молодіжне» та різних буфетів.

При виготовленні продукції (страв) ПП «Южноукраїнський комбінат харчування» обов'язково дотримується норм витрати сировини, які встановлено чинними нормативними документами, вимогами технологічних карт на страви та вироби, технічних умов, державних стандартів щодо якості та безпечності харчових продуктів тощо.

Підприємство самостійно на підставі діючих збірників рецептур і залежно від вподобань споживачів/покупців визначає перелік страв для виробництва та реалізації, розробляє фірмові страви та вироби. При цьому будь-які зміни до рецептур регламентовані внутрішніми правилами і обов'язково відображаються в технологічній документації та калькуляційних картах.

Середньооблікова кількість працівників комбінату станом на 31.12.2022 р. сягала 213 осіб. Кадрова політика відповідає діючому в Україні законодавству, сучасним умовам господарювання та максимально спрямована на забезпечення кожної посади персоналом відповідної професійної підготовки, спеціальності та належної кваліфікації.

Майно ПП «Южноукраїнський комбінат харчування» складається з основних засобів, незавершених капітальних інвестицій та обігових коштів, вартість яких відображена в балансі (табл. 2.1). У складі майна частка необоротних активів на кінець 2022 р. склала 25,5% (3434 тис. грн), а оборотних активів – 74,5% (10027 тис. грн), тоді як на початок звітного періоду вони відповідно сягали 26,9% (2627 тис. грн) і 73,1% (7146 тис. грн). При цьому загальна балансова вартість майна підприємства підвищилася на 3688 тис. грн або 37,7%.

Істотне зростання необоротних активів (на 30,7% або 807 тис. грн за рік) відбулось головним чином за рахунок збільшення основних засобів на 793 тис. грн (на 30,4%), а також завдяки зростанню незавершених капітальних інвестицій майже удвічі (до 29 тис. грн), що свідчить про нарощування виробничого потенціалу підприємства та про створення чи модернізацію матеріально-технічної бази для розширення основної та інших видів діяльності.

Таблиця 2.1

Аналіз балансу ПП «Южноукраїнський комбінат харчування» за 2022 рік

Показник	На початок року		На кінець року		Зміна за рік	
	сума, тис. грн	питома вага, %	сума, тис. грн	питома вага, %	+, -	%
<i>Актив балансу</i>						
I. Необоротні активи	2627	26,9	3434	25,5	807	30,7
-основні засоби	2612	26,7	3405	25,3	793	30,4
-незавершені капітальні інвестиції	15	0,2	29	0,2	14	93,3
II. Оборотні активи	7146	73,1	10027	74,5	2881	40,3
-запаси	3122	31,9	4864	36,1	1742	55,8
-дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	2799	28,6	2569	19,1	-230	-8,2
-дебіторська заборгованість за виданими авансами	62	0,6	963	7,2	901	1453,2
-дебіторська заборгованість з бюджетом	109	1,1	245	1,8	136	124,8
-інша поточна дебіторська заборгованість	914	9,4	57	0,4	-857	-93,8
-гроші та їх еквіваленти	40	0,4	1057	7,9	1017	2542,5
-витрати майбутніх періодів	27	0,3	15	0,1	-12	-44,4
-інші оборотні активи	73	0,7	257	1,9	184	252,1
<i>Пасив балансу</i>						
I. Власний капітал	1589	16,3	5317	39,5	3728	234,6
-зарєєстрований капітал	1000	10,2	1000	7,4	0	0,0
-нерозподілений прибуток	589	6,0	4317	32,1	3728	632,9
II. Довгострокові зобов'язання і забезпечення	681	7,0	2212	16,4	1531	224,8
-довгострокові забезпечення	681	7,0	2112	15,7	1431	210,1
III. Поточні зобов'язання	7503	76,8	6032	44,8	-1471	-19,6
-короткострокові кредити банків	614	6,3	-	-	-614	-
-поточна кредиторська заборгованість за товари, роботи і послуги	3448	35,3	2874	21,4	-574	-16,6
-поточна кредиторська заборгованість за розрахунками з бюджетом	1161	11,9	1066	7,9	-95	-8,2
-поточна кредиторська заборгованість за розрахунками зі страхування	492	5,0	61	0,5	-431	-87,6
-поточна кредиторська заборгованість за розрахунками з оплати праці	1626	16,6	967	7,2	-659	-40,5
-інші поточні зобов'язання	162	1,7	1064	7,9	902	556,8
БАЛАНС	9773	100	13461	100,0	3688	37,7

Спостерігається також збільшення вартості оборотних активів проти аналогічного показника на початок 2022 р. на 2881 тис. грн (+40,3%). Приріст вартості основної її складової – запасів, частка яких у загальній вартості майна станом на 31.12.2022 р. була 36,1%, – склав 1742 тис. грн (+55,8%). Найбільше зросла сума грошей та їх еквівалентів (у майже 26 разів – з 40 тис. грн до 1057 тис. грн), а також сума дебіторської заборгованості за виданими авансами (у близько 15 разів – з 62 тис. грн до 963 тис. грн). Ці тенденції свідчать про зміцнення фінансового стану підприємства.

Крім того, з даних таблиці 2.1 бачимо, що зростання джерел формування майна підприємства за 2022 рік на 3688 тис. грн. (+37,7%) обумовлено збільшенням вартості власного капіталу у понад 7 разів – на 3728 тис. грн. Це відбулося, насамперед, за рахунок збільшення суми нерозподіленого прибутку до 4317 тис. грн (частка у структурі власного капіталу на кінець 2022 р. дорівнювала 81%), а також підвищенням суми довгострокових зобов'язань і забезпечення на 1531 тис. грн або у більш ніж утричі. Істотно зросли і довгострокові забезпечення підприємства: вони більше ніж потроїлися з 681 тис. грн на початку року до 2212 тис. грн. на кінець 2022 р.

Натомість спостерігається зменшення поточних зобов'язань у звітному році на 1471 тис. грн (-19,6%) говорить про покращення фінансового стану на підприємстві. При цьому суттєво зменшилися суми поточної кредиторської заборгованості за розрахунками зі страхування (на 87,6% або -431 тис. грн); поточної кредиторської заборгованості за розрахунками з оплати праці (на 40,5% чи -659 тис. грн); поточної кредиторської заборгованості за товари, роботи і послуги (на 16,6%, що дорівнює -574 тис. грн).

Більше того, за звітний період ПП «Южноукраїнський комбінат харчування» погасило короткострокові фінансові кредити. Тому можна зробити висновок, що структура фінансових ресурсів підприємства за звітний рік покращувалася за рахунок збільшення власного капіталу та зменшення частки залученого (рис. 2.1), який за 2018–2022 рр. сягнув найменшого рівня.

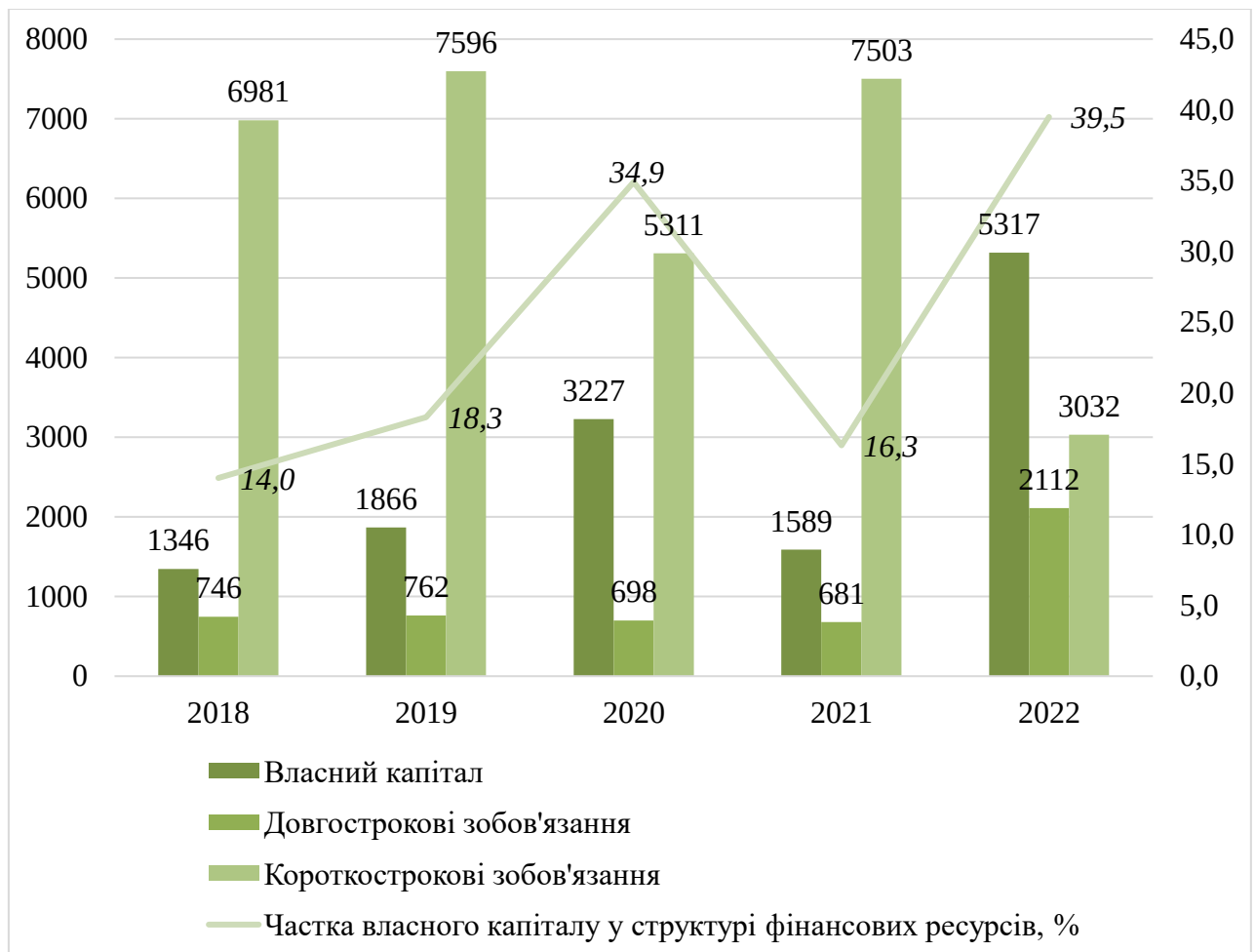

Рис 2.1. Динаміка вартості пасивів ПП «Южноукраїнський комбінат харчування», тис. грн

Така позитивна зміна у структурі балансу ПП «Южноукраїнський комбінат харчування» відбулася насамперед за рахунок відчутного покращення основних економічних показників діяльності за період 2018–2022 рр. (детальніше у таблиці 2.2).

Сума чистого доходу від реалізації продукції та послуг у 2022 р. порівняно з 2018 р. сягнула підвищення у понад 1,8 рази або на 43969 тис. грн. Проте на кінець аналізованого періоду також відзначається зростання собівартості реалізованої продукції та послуг удвічі – на 23868 тис. грн. Це відповідним чином позначилося на показниках рентабельності продукції, яка за звітний період знизилася на 0,2%, а витрати на 1 гривню реалізованої продукції

коливалися у межах 40–50 копійок.

Таблиця 2.2

Абсолютні та відносні фінансово-економічні показники ПП
«Южноукраїнський комбінат харчування»

Показники	2018 р.	2019 р.	2020 р.	2021 р.	2022 р.	Відхилення	
						абсол., (+,-)	відн., (%)
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг), тис. грн	52682	53467	54570	64575	96651	43969	83,5
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг), тис. грн	23451	24620	22702	25545	47319	23868	101,8
Чистий прибуток, тис. грн	1948	2163	661	862	3728	1780	91,4
Витрати на 1 грн. реалізованої продукції, грн	0,4	0,5	0,4	0,4	0,5	0,1	25,0
Середньооблікова чисельність працівників, осіб	205	206	209	211	213	8	3,9
Обсяг продажів на одного працюючого, тис. грн/чол.	257,0	259,5	261,1	306,0	453,8	196,8	76,6
Середньорічна вартість основних виробничих засобів, тис. грн	1994,0	2149,5	2398,5	2580,5	3008,5	1014,5	50,9
Рентабельність продукції (товарів, робіт, послуг), %	8,0	8,8	2,9	3,4	7,9	-0,1	-1,3
Рентабельність сукупних активів, %	21,4	21,2	7,2	8,8	27,7	6,3	29,4
Рентабельність власного капіталу, %	144,7	115,9	20,5	54,2	70,1	-74,6	-51,6
Чистий грошовий потік, тис. грн	79	57	-47	20	1017	938	1187,3

Разом із тим, упродовж аналізованого періоду підприємство мало чистий прибуток, розмір якого майже подвоївся з 2018 р. по 2022 р. Така позитивна динаміка свідчить про ефективну діяльність підприємства та здатність генерувати прибуток.

Водночас, у 2022 р. зросла чисельність працівників на 4% при одночасному зростанні обсягів виробництва та реалізації продукції (товарів, послуг) на одного працюючого, що вказує на розширення основної діяльності та збільшенням обсягів виготовлення та реалізації готових страв у різних закладах громадського харчування. Підтверджує це нарощування вартості основних засобів підприємства у півтора рази в порівнянні із 2018 р. (на 1014,5 грн).

Здійснені розрахунки основних показників прибутковості ПП «Южноукраїнський комбінат харчування» демонструють, що загалом підприємство є рентабельним (рентабельність активів у звітному році сягнула 27,7%, а рентабельність власного капіталу хоч і двічі зменшилася проти рівня 2018 р. все ж сягала 70%) та прибутковим. При цьому відзначається істотне зростання грошового потоку у звітному році, сума якого зросла у 12 разів порівняно з 2018 р. Проте таке значне зростання грошового потоку викликає занепокоєння з точки зору забезпечення синхронізації грошових потоків і вимагає детальнішого аналізу.

2.2. Облікова політика підприємства щодо основних засобів

Розробка та прийняття облікової політики кожним підприємством сприяє поліпшенню бухгалтерського обліку і звітності, що в кінцевому підсумку забезпечить ефективність прийнятих рішень і діяльності підприємства.

Облікова політика – це сукупність прийомів та методів бухгалтерського обліку, що застосовуються на конкретному підприємстві. Наказ, що регулює облікову політику підприємства, є важливим внутрішнім документом, який вирішує складні питання обліку, чітко встановлює засоби вирішення

конкретних облікових задач, вибір методів обліку, якщо законодавчо-нормативні акти пропонують декілька альтернатив. Вирішення даних облікових питань мають вплив на вартість активів підприємства, на величину його поточних витрат та фінансового результату.

Тому розробка наказу про облікову політику є важливим стратегічним обліковим рішенням, від якого залежить як складність обліку з точки зору здійснення проведення операцій згідно наказу, так і облікові показники, які можуть змінюватись залежно від обраної облікової політики. Основні засоби не є виключенням. Вони активно регулюються обліковою політикою (якщо певні питання щодо обліку основних засобів не врегульовані наказом про облікову політику, то під час його здійснення будуть виникати проблеми), рішення щодо облікової політики з приводу основних засобів впливають як на спрощення чи ускладнення ведення обліку, так і на показники вартості основних засобів, поточних витрат тощо. Облік основних засобів регулюється Національним положенням (стандартом) бухгалтерського обліку 7 «Основні засоби».

Саме даний законодавчо-нормативний документ вказує на різні альтернативи здійснення тієї чи іншої операції (наприклад, нарахування амортизації) [40].

Методичні рекомендації щодо облікової політики підприємства вказують на основні питання, які може регулювати облікова політика та варіанти вирішення даних питань, якщо вони врегульовані законодавством.

Важливим актом є Податковий кодекс України. У розділі, що стосується податку на прибуток підприємств, встановлює вимоги до обліку основних засобів (щодо мінімальної тривалості використання, мінімальної вартості, розрахунку амортизації), дотримання яких забезпечує єдність бухгалтерського та податкового обліку. Якщо облік об'єкта основних засобів у бухгалтерії підприємства не відповідає даним критеріям, то підприємство зобов'язане окремо вести податковий облік такого об'єкта і нараховувати податкові різниці. Якщо підприємство не є платником податку на прибуток підприємств (бо знаходиться на спрощеній системі оподаткування) або отримує річний дохід,

менший за 40 млн грн за рік і вирішило не застосовувати податкові різниці, то дотримання даних вимог не є актуальним для підприємства з точки зору податкового планування [37].

Облікова політика ПП «Южноукраїнський комбінат харчування» регулює наступні питання щодо обліку основних засобів:

1. Вартісна ознака, згідно якої відбувається розподіл на основні засоби та малоцінні необоротні матеріальні активи – ПКУ вказує на значення 20000 грн., але підприємство може встановити вартісну ознаку самостійно (але це може призвести до різниці між бухгалтерським та податковим обліком).

2. Строк корисного використання основних засобів – встановлює період протягом якого планується перебування на балансі того чи іншого об'єкту або групи об'єктів основних засобів, збільшений строк використання об'єкту призводить до збільшення балансової вартості та зменшення витрат у короткостроковій перспективі, зменшений – навпаки, Податковим кодексом передбачено мінімальний строк використання за кожною групою основних засобів.

3. Регулювання переоцінки основних засобів – може встановлюватись сам факт застосування переоцінки (або ні), причини та критерії суттєвості для здійснення переоцінки, особливості проведення переоцінки, періодичність тощо.

4. Вибір методу амортизації – НПСБО 7 пропонує 5 методів: прямолінійний, виробничий, зменшення залишкової вартості, подвійного зменшення залишкової вартості, кумулятивний. Прямолінійний метод є найлегшим для здійснення розрахунків, але за ним амортизація нараховується повільніше у перші роки застосування. Методи зменшення залишкової вартості, подвійного зменшення залишкової вартості та кумулятивний сприяють більш швидкому нарахуванню амортизації, зменшенню фінансового результату, але методика їх розрахунку є складнішою, ніж за прямолінійним методом (слід зазначити, що вони можуть більш справедливо відображати знос об'єктів, які швидко втрачають реальну вартість у перші роки застосування). Виробничий

метод дає найбільше можливостей маніпулювати обсягом нарахованої амортизації (хоча й може досить адекватно відображати знос виробничих ОЗ), але його використання для цілей податкового обліку заборонено.

5. Розподіл основних засобів на виробничі та невиробничі – чіткий розподіл спрощує аналітичний облік та допомагає підприємству відповідати вимогам податкового обліку.

6. Визначення ліквідаційної вартості основних засобів – ліквідаційна вартість може бути нульовою або більше, наказ про облікову політику може регулювати дане питання, встановлювати конкретну методику визначення ліквідаційної вартості.

7. Дата первісного визнання необоротних активів та групи вибуття як утримуваних для продажу [4].

Облік основних засобів здійснюється управлінням шляхом відображення об'єктів основних засобів відповідно до критеріїв визнання та на підходящих субрахунках, з урахуванням того, що вартість таких об'єктів перевищує 20 000 гривень без ПДВ.

Якщо після виконання критеріїв визнання вартість об'єктів основних засобів менша за 20 000 гривень без ПДВ, їх вважають малоцінними необоротними матеріальними активами (МНМА).

Основні засоби у ПП «Южноукраїнський комбінат харчування» визнаються за вартістю придбання або створення, включаючи невідшкодовані податки, а також додаткові витрати на їх приведення в робочий стан та доставку. Після визнання активу, підприємство обліковує об'єкти основних засобів за собівартістю, з урахуванням накопиченої амортизації та збитків від знецінення.

Незавершене будівництво включає витрати на нове будівництво, реконструкцію, капітальний ремонт та технічне переоснащення з урахуванням розподілу прямих та накладних витрат. Об'єкти незавершеного будівництва не підлягають амортизації.

Запчастини та резервне обладнання вважаються незавершеними

капітальними інвестиціями, якщо їх можна використовувати тільки в контексті об'єкта основних засобів підприємства ПП «Южноукраїнський комбінат харчування». У майбутньому планується капіталізувати витрати, пов'язані з цими об'єктами. Якщо об'єкт складається з компонентів з різними строками корисного використання, вони обліковуються як окремі об'єкти основних засобів. Якщо значні компоненти основних засобів потрібно замінити через певний період часу, компоненти, що замінюються, не визнаються, а нові компоненти визнаються з відповідними строками корисного використання та амортизацією. Усі інші витрати на ремонт та технічне обслуговування відображаються у звіті про сукупний дохід.

Як відомо, саме первинні документи є основою бухгалтерського обліку. І тільки та інформація, що міститься в первинних документах, потім попадає в реєстри синтетичного й аналітичного обліку і систематизується на рахунках бухгалтерського обліку. Більш того, саме первинними документами повинні бути підтверджені дані податкового обліку.

Найпершим і найважливішим моментом в обліку основних засобів є документальне оформлення операцій з ними. Первинні документи мають містити достатньо інформації, що характеризують об'єкт і мають бути підставою для проведення записів у бухгалтерському обліку. В той же час документи повинні слугувати юридичною підставою щодо доказовості наявності об'єктів та здійснення різного роду операцій з ними.

Облік наявності основних засобів у ПП «Южноукраїнський комбінат харчування» будується, як правило, централізовано в бухгалтерії підприємства. Обліковують основні засоби по кожному інвентарному об'єкту. Для індивідуального обліку об'єкти нумерують, тобто присвоюють їм інвентарні номери.

Інвентарний номер наносять на об'єкт фарбою, прикріплюють у вигляді металевого жетона або іншим способом. Номер, присвоєний об'єкту, як правило, зберігається за ним протягом усього періоду

перебування в господарстві. Його вказують у всіх первинних документах по обліку наявності, руху та ремонту основних засобів. Інвентарний номер об'єкта, що вибув, не присвоюють іншому об'єкту. Аналітичний облік основних засобів ведуть у інвентарних картках, на кожний об'єкт відкривають окрему картку (форма № ОЗ-6), вказують назву та призначення об'єкта, його місцезнаходження, коротку характеристику, дані про капітальний ремонт та інші показники.

Облік дрібних об'єктів проводять в інвентарних картках групового обліку основних засобів. Тут однорідні об'єкти обліковують за кількістю та сумою в груповому порядку, тобто на кожен об'єкт не відкривають окрему картку, що зменшує їх потребу. Проте з метою індивідуального обліку наявності та руху об'єктів у картці доцільно для кожного з них відводити окремий рядок. Відкриті картки записують в опис, чим забезпечується контроль за їх наявністю. В описі для кожної класифікаційної групи основних засобів відводять окремий розділ, в якому виділено для неї серію інвентарних номерів. Кожний розділ шифрують.

У разі переміщення об'єктів всередині підприємства у картотеці відповідно представляють інвентарні картки, здійснюючи в них запис про рух основних засобів.

Інвентарні картки, які відкриті в поточному місяці по об'єктах, що надійшли та вибули за цей період, зберігаються до кінця місяця. На підставі цих карток наприкінці місяця роблять записи в картку обліку руху основних засобів (форма № ОЗ-8) у грошовому виразі по кожній групі.

Так, тепер розглянемо порядок застосування первинних документів при надходженні основних засобів і їхньому вибутті у ПП «Южноукраїнський комбінат харчування».

При придбанні основного засобу на підприємстві, бухгалтеру в першу чергу, необхідно вивчити всі отримані на покупки документи й оприбуткувати на баланс підприємства. Для цього приймальна комісія, призначена керівником підприємства, заповнює Акт приймання-передачі

(внутрішнього переміщення) основних засобів (форма № ОЗ-1). Застосовують його у ПП «Южноукраїнський комбінат харчування» для будь-якого переміщення об'єктів основних засобів, зокрема, для того щоб:

- оформити зарахування до складу основних засобів окремих новопридбаних об'єктів;
- обліковувати введення їх в експлуатацію;
- оформити внутрішнє переміщення основних засобів з одного цеху до іншого;
- оформити передачу основних засобів зі складу в експлуатацію;
- провести вибуття зі складу основних засобів при передачі їх іншому підприємству.

Відповідно до П(С)БО 7, якщо один об'єкт основних засобів складається з частин, що мають різний термін корисного використання (експлуатації), кожна з цих частин може визнаватися в бухгалтерському обліку окремим об'єктом основних засобів. У цьому випадку форма № 03-1 повинна складатися на кожну таку частину.

Приймання, передача, списання (ліквідація) об'єктів основних засобів підприємстві здійснюються, як правило, постійно діючою комісією, яка призначається наказом керівника, з числа фахівців (механік, енергетик та ін.).

Акт складається в одному екземплярі, якщо:

- об'єкт придбаний безпосередньо у виробника або через торговельну організацію і від постачальника отримана накладна;
- об'єкт придбаний у іншого підприємства, що використовувало його об'єкт основних засобів і при передачі оформило такий самий акт;

Акт складається в двох екземплярах при:

- внутрішньому переміщенні об'єкта (у цьому випадку перший екземпляр, з підписами відповідальних працівників передавального і приймаючого підрозділів, призначений для бухгалтерії, другий - залишається в підрозділі, що передав об'єкт);

- безкоштовній передачі об'єкта основних засобів іншому підприємству (у цьому випадку один екземпляр акта залишається на підприємстві, що передає об'єкт, другий - призначений для підприємства, що одержує об'єкт);

- при передачі об'єкта в оперативну оренду, де акт приймання-передачі є підставою відсутності об'єкта, що значиться на балансі в орендодавця, підставою для зарахування для обліку на позабалансовому рахунку 01 «Орендовані необоротні активи» в орендаря;

Акт складається в трьох екземплярах при:

- передачі об'єкта основних засобів іншому підприємству за плату (перші два екземпляри залишаються на підприємстві, що передало об'єкт, третій - передається підприємству - покупцю).

Після оформлення і затвердження акта приймання-передачі керівник підприємства або особою, на те уповноваженою, перший екземпляр передається, в бухгалтерію підприємства.

Порядок заповнення будь-яких форм первинного обліку часто залежить від характеру операції і способу ведення обліку. При ручному способі ведення (де не потрібно обов'язкове кодування) у відповідних графах замість кодів проставляють назви необхідних даних.

Для оформлення приймання-здачі основних засобів після капітального ремонту, реконструкції, модернізації у ПП «Южноукраїнський комбінат харчування» використовують Акт приймання-передачі відремонтованих, реконструйованих і модернізованих об'єктів (типова форма № 03-2). Акт складається в одному екземплярі, якщо капітальний ремонт, реконструкція або модернізація виконуються власними силами підприємства. У цьому випадку акт підписують уповноважений представник підрозділу, у який передається відремонтований об'єкт, і представник підрозділу, який виконав ремонт.

Крім того, акт підписує головний бухгалтер і затверджує керівник або уповноважена ним особа. Акт складається в двох екземплярах, якщо

капітальний ремонт, реконструкцію або модернізацію виконує стороннє підприємство. У цьому випадку акт підписують: уповноважений представник підприємства-власника (або орендаря) об'єкта і представник підприємства, яке виконало ремонт. І в цьому випадку акт підписується головним бухгалтером і затверджується керівником підприємства, якому належить об'єкт, чи уповноваженою ним особою. В акті указується вартість ремонту відповідно до договору (кошторису на ремонтні роботи і т. д.). Перший екземпляр акта передається в бухгалтерію підприємства. На підставі акта в інвентарну картку заносяться дані про зроблений ремонт. Другий екземпляр акта передається підприємству, що виконало ремонт.

Якщо в результаті ремонту, модернізації, реконструкції змінилися технічні характеристики об'єкта, то у відповідний розділ акта й у технічний паспорт об'єкта вносяться зміни.

При складанні цього акта необхідно враховувати особливості відображення в бухгалтерському обліку витрат, пов'язаних з ремонтом, реконструкцією, модернізацією власних і орендованих об'єктів основних засобів та інших необоротних матеріальних активів.

При списанні основних засобів у зв'язку з їх ліквідацією у ПП «Южноукраїнський комбінат харчування» передбачено заповнювати Акт списання основних засобів (типова форма № 03-3), який застосовується для оформлення вибуття окремих інвентарних об'єктів основних засобів (крім автотранспорту) у разі повної або часткової їхньої ліквідації (розбирання, знищення).

Акт складається в двох екземплярах постійно діючою комісією, призначеною наказом по підприємству, і затверджується керівником. Перший екземпляр акта передається в бухгалтерію, другий залишається у матеріально-відповідальній особи, у веденні якої знаходиться ліквідований об'єкт, і є підставою для здачі на склад металобрухту, запчастин і матеріалів, що утворилися в результаті ліквідації. В акті за формою № 03СГ-3 у розділі «Розрахунок результатів списання об'єкта» відображаються витрати

на ліквідацію об'єктів основних засобів, а також вартість матеріальних цінностей, отриманих від розбирання будинків і споруд, демонтажу устаткування й інших основних засобів.

Порядок відображення в бухгалтерському обліку операцій по вибуттю основних засобів регламентований п. 33-35 П(С)БО 7. Зокрема, згідно з п. 34 зазначеного стандарту, реєстри аналітичного обліку об'єктів основних засобів, які вибули, додаються до документів, якими оформлені акти вибуття основних засобів. Для визначення фінансового результату від вибуття такого об'єкта необхідно із суми отриманого доходу відняти залишкову вартість об'єкта, суму непрямих податків і суму витрат, пов'язаних з вибуттям основних засобів.

Доходом, отриманим при ліквідації об'єктів основних засобів, є вартість матеріальних цінностей, що можуть бути використані підприємством (запчастини, окремі деталі) або реалізовані на сторону (металобрухт, утиль тощо). Крім того, в акті варто відобразити витрати, пов'язані з ліквідацією об'єкта (наприклад, нарахування зарплати працівникам, що виконали ліквідацію, оплату послуг сторонніх організацій і т. ін.).

Виняток у ПП «Южноукраїнський комбінат харчування» становлять автотранспортні засоби, для оформлення списання яких встановлена своя форма - Акт на списання автотранспортних засобів (типова форма № 03-4). Він застосовується для оформлення вибуття транспортних засобів (вантажного або легкового автомобіля, причепа, напівпричепа) у результаті їхнього зносу, морального старіння або знищення внаслідок аварій, стихійного лиха. Акт на списання складається членами постійно діючої комісії в двох екземплярах. Один екземпляр передається в бухгалтерію, інший залишається у особи, відповідальної за збереження транспортного засобу. В акті вказуються найменування транспортного засобу, що підлягає списанню, причини списання, первісна вартість, термін служби, кількість капітальних ремонтів і їхня сума. У розділі «Розрахунок результатів

списання автомобіля (причепа, напівпричепа)» форми № 03-4 вказуються витрати, пов'язані з ліквідацією основних засобів (демонтаж об'єкта, розбирання і т. ін.), і дані про отримані при цьому матеріальні цінності.

Для нарахування амортизації на підприємстві основних засобів складають розрахунок нарахування амортизації основних засобів та інших необоротних активів за прямолінійним методом на початок року. Розрахунок використовують для визначення річної і місячної суми амортизації на 1 січня. Необоротні активи групують за групами та видами об'єктів, а також передбачають розподіл амортизації за об'єктами обліку.

ПП «Южноукраїнський комбінат харчування» капіталізує витрати на позики, що стосуються придбання, будівництва або виробництва активу, що відповідає вимогам МСБО 23 "Витрати на позики", та відображає витрати на позики, яких можна було б уникнути, якби не здійснювались витрати на відповідний актив згідно з вимогами стандарту.

Далі будуть наведені типові бухгалтерські проводки з купівлі, продажу та будівництва основних засобів на ПП «Южноукраїнський комбінат харчування».

Проводки з купівлі, продажу та будівництва основних засобів в ПП «Южноукраїнський комбінат харчування» проводяться на рахунку 10 "Основні засоби", де наявність основних засобів відображається на відповідних субрахунках:

- 103 « Будинки та споруди » ;
- 104 « Машини та обладнання » ;
- 105 « Транспортні засоби » ;
- 106 " Інструменти, прилади та інвентар"
- 109 « Інші основні засоби ».

Субрахунок 103 "Будинки та споруди" використовується для обліку будівель, що містять усі необхідні комунікації. Субрахунок 104 "Машини та обладнання" використовується для обліку вертикальних гідрогенераторів, обчислювальної техніки, телефонів, факсів тощо. Субрахунок 105

"Транспортні засоби" використовується для обліку всіх засобів пересування, що призначені для перевезення людей і вантажів. Субрахунок 106 "Інструменти, прилади та інвентар" використовується для обліку механічних та немеханічних знарядь праці загального призначенні. На субрахунку 109 « Інші основні засоби » ведеться облік основних засобів , які не включені до інших субрахунків рахунку 10 « Основні засоби».

Всі основні засоби, які обліковуються у ПП «Южноукраїнський комбінат харчування», закріплюються за матеріально-відповідальними особами. Деталізація у бухгалтерському обліку здійснюється наступним чином: синтетичний облік - субрахунок - аналітичний рахунок. Аналітичний облік основних засобів ведеться щодо кожного об'єкту окремо.

При надходженні на ПП «Южноукраїнський комбінат харчування» основні засоби обліковуються як капітальні інвестиції. Цей процес ведеться на рахунку 15 "Капітальні інвестиції". Дебет цього рахунку показує збільшення витрат на придбання або створення основних засобів, а кредит - їх зменшення в зв'язку з введенням в експлуатацію або використанням на призначення. Сальдо на цьому рахунку вказує на незавершені капітальні інвестиції в необоротні матеріальні активи.

При зарахуванні об'єкта до складу основних засобів проводяться записи по дебету рахунку 10 "Основні засоби" та кредиту рахунку 15 "Капітальні інвестиції". Рахунок 10 відображає надходження основних засобів на баланс підприємства, включаючи їх первісну вартість та витрати, пов'язані з додатковим укомплектуванням необоротних активів. Рахунок 15 відображає витрати на придбання, створення та модернізацію основних засобів.

Рахунок 10 також відображає вибуття основних засобів через продаж або ліквідацію, включаючи суми уцінки, а кредит рахунку 15 відображає взяття знижки для продажу або вибуття об'єкта.

Оприбуткування основних засобів у ПП «Южноукраїнський комбінат харчування» оформляють наступним чином. Суму всіх витрат на оприбуткування основних засобів, які не потребують монтажу, відносять на

рахунок 15 «Капітальні інвестиції» на основі рахунків-фактур постачальника.

При цьому складають наступні бухгалтерські записи:

1) Нараховують заборгованість постачальнику на основі рахунку - фактури:

Дебет рахунку 15 «Капітальні інвестиції»

Кредит рахунку 63 «Розрахунки з постачальниками і підрядниками» на суму - 100000 грн.

2) Одночасно на придбаний об'єкт виробничого характеру відображається сума податку на додану вартість:

Дебет рахунку 643 «Податкові зобов'язання»

Кредит рахунку 63 «Розрахунки з постачальниками і підрядниками» - 20000 грн.

Якщо куплений об'єкт невиробничого характеру, то податок на додану вартість не виділяють, а включають в затрати по капітальних інвестиціях.

Обов'язково потрібно відобразити суму за консультативні, інформаційні, посередницькі, реєстраційні, транспортні послуги та інші витрати, пов'язані з придбанням основних засобів:

3) Дебет рахунку 15 «Капітальні інвестиції»

Кредит рахунку 685 «Розрахунки з іншими кредиторами» - 10000 грн.

4) Одночасно проводиться запис, який відображає податок на додану вартість:

Дебет рахунку 641 «Рахунки за податками»

Кредит рахунку 685 «Розрахунки з іншими кредиторами» - 20000 грн.

5) Далі відображають відрахування в Пенсійний фонд (при покупці автомобіля):

Дебет рахунку 949 «Інші витрати операційної діяльності»

Кредит рахунку 652 «Розрахунки за соціальним страхуванням» - 1000 грн.

б) Зарахування об'єкту до основних засобів оформляють проводкою:

Дебет рахунку 10 «Основні засоби»

Кредит рахунку 15 «Капітальні інвестиції» - 110000 грн.

Основні засоби списують з балансу в разі їх вибуття. Положенням (стандартом) бухгалтерського обліку 7 вибуття основних засобів регламентовано так: об'єкт основних засобів виключається з активів (списується з балансу) у разі його вибуття внаслідок продажу, безоплатної передачі або невідповідності критеріям визнання активом.

Фінансовий результат від вибуття об'єктів основних засобів визначається як різниця між доходом від вибуття і собівартістю (за вирахуванням непрямих податків і витрат, пов'язаних з вибуттям) і залишковою вартістю основних засобів.

У разі часткової ліквідації об'єкта основних засобів його первинна (переоцінена) вартість та знос зменшуються відповідно на суму первинної (переоціненої) вартості та зносу ліквідованої частини об'єкта.

Вибуття основних засобів відбувається у таких випадках: безкоштовна їх передача іншим підприємствам, ліквідація внаслідок непридатності для подальшої експлуатації через стихійне лихо (пожежа, повінь), реалізацію, заміну застарілого обладнання машин новими, продуктивнішими в разі нестачі.

В усіх випадках вибуття об'єкти вилучають зі складу діючих основних засобів підприємства. Таке вилучення називається ліквідацією основних засобів.

Відображення в системі рахунків вибуття основних засобів залежить від характеру вибуття: ліквідація, продаж тощо.

У ПП «Южноукраїнський комбінат харчування» об'єкти, що вибули, списують за первісною вартістю за кредитом рахунку 10 «Основні засоби» або 11 «Інші необоротні матеріальні активи», за дебетом рахунків 13 «Знос

(амортизація) необоротних активів» - на суму зносу об'єкта, який вибуває, і дебетом рахунку 97 «Інші витрати» - на залишкову вартість об'єкта. Витрати пов'язані з вибуттям основних засобів, відносять в дебет рахунку 97, а доходи, одержані від вибуття основних засобів, показують за кредитом рахунку 74 «Інші доходи».

Аналітичний облік основних засобів відображає їх технічні та економічні характеристики, місцезнаходження, первісну вартість та норму зносу. В аналітичному обліку фіксуються всі зміни, які відбуваються з основними засобами в процесі їх експлуатації.

В ПП «Южноукраїнський комбінат харчування» використовуються засоби обчислювальної техніки, щоб вести синтетичний та аналітичний облік основних засобів. Комп'ютеризація бухгалтерського обліку дозволяє зручно акумулювати дані на жорстких дисках, а універсальна програма дає можливість ручного та автоматичного вводу проводок. Усі проводки заносяться в журнал операцій і можуть бути груповані та знайдені по різних параметрах.

Достовірна та повна обліково-економічна інформація є результатом правильної облікової політики підприємства, яку слід належним чином науково обґрунтувати. На рис. 2.2. відображені основні положення які мають бути відображені в обліковій політиці підприємства.

Рис. 2.2 - Основні принципи з обліку основних засобів, які відображаються в наказі про облікову політику.

РОЗДІЛ 3. УДОСКОНАЛЕННЯ ОБЛІКУ І КОНТРОЛЮ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ

Регламентована методика обліку основних засобів за останні роки змінювалась багато разів. На сьогодні скасовано Наказ Міністерства статистики України № 352 від 29.12.1995 «Про затвердження типових форм первинного обліку». Нині підприємства можуть оформлювати рух щодо надходження, списання й іншого переміщення основних засобів розробленими самостійно формами, які будуть мати реквізити первинних документів. Водночас чинним є Наказ Міністерства Фінансів України № 818 від 13.09.2016, яким затверджено використання типових форм щодо обліку основних засобів для державних підприємств. У цьому наказі зазначено, що «такі типові форми можуть застосовуватися будь-якими юридичними особами незалежно від їх організаційно-правових форм і форм власності».

Тому типові форми первинних документів необхідно змінити та доповнити. У практичній діяльності цю проблему вирішують по-різному. Пристосовують типову форму до сучасних вимог і галузевих особливостей, тобто доповнюють необхідними елементами. При цьому в неї вносять тільки ті показники, які самостійно розробляє підприємство. Або додатково оформляють до типової форми додаток у вигляді окремого первинного документа. Вважаємо, що удосконалювати вказані первинні документи доцільно в обох напрямках.

Суб'єктами відносин у ПП «Южноукраїнський комбінат харчування» є власники, виробники, виконавці, споживачі, органи державного контролю. Таким чином, облік основних засобів у ПП «Южноукраїнський комбінат харчування» повинен одночасно задовольняти потреби в інформації низки різнозацікавлених контрагентів. З огляду на це, у первинних документах з обліку надходження необхідно уточнювати право власності на основні засоби. Відповідно до цього важливо деталізувати інформацію за джерелами оновлення. Таке групування інформації зумовлене потребами як внутрішнього контролю, так і складання статистичної звітності.

Тому для правильного відображення кореспондуючих рахунків і підвищення інформативності документів у титульній частині Акту приймання-передачі (внутрішнього переміщення) основних засобів необхідно виділити графу «Джерело надходження», де вказувати основний засіб «отриманий за власні кошти», «цільове фінансування», «інвестиція».

З цією метою запропоновано виділити графу в титульній частині названого документа «Орендований чи взятий у лізинг» об'єкт основних засобів, із зазначенням дати та номера документа.

Враховуючи пропозиції автора з удосконалення сутності, класифікації основних засобів, узгодження фінансового обліку і податкових розрахунків за операціями з основними засобами у ПП «Южноукраїнський комбінат харчування» запропоновано до типових форм 03–1 «Акту приймання-передачі (внутрішнього переміщення) основних засобів» внести окремі доповнення без внесення змін до пояснювальних частин цих актів. Видалити в основній частині документа графи:

«Здавач» і «Одержувач», оскільки їх посади, підписи й ініціали вже вказується на зворотній стороні документа;

«Дата введення в експлуатацію», оскільки у першому рядку пояснювальної частини до акта, яку заповнює комісія, ці дані вказані;

«Заводський шифр», оскільки ці дані вказуються у паспорті об'єкта основних засобів, копія якого має бути в бухгалтерії;

«Норми амортизаційних відрахувань на повне відновлення та капітальний ремонт», «Поправочний коефіцієнт», «Вид і код устаткування», оскільки вони не відповідають вимогам сучасного обліку.

Додати до основної частини документа такі графи: «Амортизація – рахунок (аналітичний рахунок обліку), норма амортизації (річна), метод амортизації, сума амортизації за документами (придбання, переоцінки)», а також «Призначення основного засобу (рахунок 23 «Виробництво», 91 «Загальновиробничі витрати», 92 «Адміністративні витрати», 93 «Витрати на збут», 94 «Інші витрати операційної діяльності»)), оскільки така деталізація задовольняє сучасні вимоги

фінансового обліку та Податкового кодексу України. Крім того, доцільно виділити у складі цього документа розділ, що буде відображати зміни первісної вартості основних засобів та щорічну переоцінку. Це дасть змогу контролювати правильність відображення цієї операції та відслідковувати динаміку її зміни (Додаток А)

З метою підвищення аналітичності обліку та складання фінансової, статистичної і податкової звітності пропонуємо до типової форми ОЗ–1 додатково складати внутрішній документ – «Акт формування первісної (балансової) вартості основних засобів» (Додаток Б). У ньому необхідно відображати призначення основних засобів, зазначаючи рахунки 23 «Виробництво», 91 «Загальновиробничі витрати», 92 «Адміністративні витрати», 93 «Витрати на збут», 94 «Інші витрати операційної діяльності»), та джерела їх надходження в аналітичному розрізі.

Цей первинний документ призначений для підтвердження сформованої первісної вартості основних засобів, тобто у ньому необхідно відображати склад витрат у аналітичному розрізі, які накопичують на рахунку 15 «Капітальні інвестиції» до моменту введення в експлуатацію основного засобу. При цьому всі документи, що їх підтверджують також будуть відображені у розділі І. «Складові витрат» «Акта формування первісної (балансової) вартості основних засобів». Цей розділ є своєрідним реєстром формування первісної вартості за кожним об'єктом основних засобів за видами витрат та з посиланням на дату і номер підтверджуючого документа.

На нашу думку, на підприємствах доцільно використовувати також такий первинний документ, як «Розрахунок зменшення, відновлення корисності основних засобів» (Форма ОЗ-10), на основі якого, відповідно до вимог НП(С)БО 28 «Зменшення корисності активів» [28], здійснювались би облікові записи на рахунках синтетичного обліку.

В організації обліку основних засобів на підприємствах сьогодні існують певні недоліки, що негативно впливають на ефективність управління підприємством у цілому. Це стосується організаційної, технологічної та

документальної частин, тому варто звернути увагу на поліпшення первинного обліку та оптимізацію форм первинної документації.

Доцільно в окремі форми первинних документів і реєстри аналітичного обліку основних засобів увести додаткові показники, заповнення яких буде забезпечувати зростання рівня інформативності та достовірності цієї документації, посилення контролю над ефективністю виконаних операцій та зменшення трудомісткості облікових робіт. Дані пропозиції відображено в табл. 3.1.

Важливо зазначити, що діючі форми первинної документації з обліку основних засобів та інвентаризаційні описи дублюють один одного. Порівнюючи форми ОЗ-6 «Інвентарна картка обліку основних засобів» та ОЗ-7 «Опис інвентарних карток з обліку основних засобів» з ОЗ-1 «Акт приймання-передачі (внутрішнього переміщення) основних засобів», можна дійти висновку, що в них відсутня лише інформація про висновок приймальної комісії й підписи її членів.

Таблиця 3.1

Пропозиції щодо внесення змін у типові форми первинних документів з обліку основних засобів

Типові форми первинних документів	Показники типових форм з обліку основних засобів, які доцільно було б:	
	прибрати	додати (замінити на)
1	2	3
ОЗ-1 Акт приймання-передачі (внутрішнього переміщення) основних засобів	Первісна (балансова) вартість (гр. 7)	Справедлива вартість (гр. 7)
	Код норми амортизаційних відрахувань (гр. 11)	Група основних засобів (гр. 11)
	Норми амортизаційних відрахувань: на повне відновлення, на капітальний ремонт (гр. 12-13)	Строк корисного використання (гр. 12)
		Метод нарахування амортизації (гр. 13)
	Поправочний коефіцієнт (гр. 14)	Ліквідаційна вартість (гр. 14)
ОЗ-3 «Акт на списання основних засобів»	Сума зносу за даними переоцінки по документах придбання (гр. 7)	—
	Код норми амортизаційних відрахувань	Група основних засобів (гр. 11)
	Норми амортизаційних відрахувань: на повне відновлення, на капітальний ремонт (гр. 12-13)	Строк корисного використання (гр. 12)
		Метод нарахування амортизації (гр. 13)
	Дата початку оплати за основні засоби (місяць, рік) (гр. 18)	Ліквідаційна вартість (гр. 18)

Однак процес складання акта та виписування інвентарних карток засвідчує про позитивний висновок комісії, адже якщо об'єкт не відповідає технічним умовам, то інвентарна карта не відкривається, тому якщо доповнити інвентарну карту підписами членів комісії, можна значно скоротити Акт внутрішнього переміщення основних засобів. Доповнення інвентарної картки підписами комісії з упровадження основних засобів після ремонту, реконструкції, модернізації, а також графою для відображення змін після таких операцій дає змогу скоротити форму ОЗ-3.

Також первинна облікова інформація про наявність, рух, капітальний ремонт та інші операції щодо основних засобів відображається в численних спеціалізованих регістрах, постійні реквізити яких тотожні. Це не сприяє якісному веденню обліку, збільшує трудомісткість опрацювання та відображення інформації, створює певні труднощі у формуванні документообігу й забезпеченні необхідними видами бланків.

Погоджуємося з думкою Т.С. Муріна, що, здійснивши низку модифікацій, можна одержати компактну конструкцію практично універсальної форми типу «Інвентарна картка – акт обліку руху основних засобів», що сприятиме не тільки зниженню трудомісткості облікових робіт і скороченню документообігу, а й посиленню контролю завдяки підвищенню рівня інформативності та наочності документів».

Для усунення наявних проблем у перевірці обліку основних засобів та підвищенні ефективності їх використання було б доцільним проведення внутрішньої перевірки основних засобів спеціально уповноваженою особою, яка на відміну від ревізора знала б не лише бухгалтерський облік і фінансову звітність, а й економічні закони, юридичні права.

Своєю чергою, спеціально уповноважена особа дає огляд методу ведення бухгалтерського обліку підтвердження чи спростування результатів діяльності підприємства. Під час проведення такої перевірки необхідно вирішувати такі завдання, як:

–перевірка стану обліку, наявності зберігання ефективності використання

основних засобів;

- установлення обґрунтованості правильності оформлення надходження і вибуття;

- перевірка достовірного нарахування зносу і віднесення витрат на ремонт основних засобів;

- перевірка правомірності реалізації основних засобів;

- перевірка своєчасності і правильності віднесення результатів від ліквідації на фінансово-господарську діяльність підприємства;

- перевірка правильності віднесення суми перереоцінок на рахунки бухгалтерського обліку.

Проаналізувавши статті Балансу (Звіту про фінансовий стан) і порівнявши їх із розділом 1 «Необоротні активи» Плану рахунків бухгалтерського обліку [24], можна зробити висновок, що вони не збігаються. Так, зокрема в Балансі основні засоби й інші необоротні матеріальні активи, які узагальнюються відповідно на рахунках 10 «Основні засоби» й 11 «Інші необоротні матеріальні активи», відображаються в одному рядку «Основні засоби». Водночас інвестиційна нерухомість, яка узагальнюється на субрахунку 100 «Інвестиційна нерухомість» до рахунка 10 «Основні засоби», виділяється в Балансі окремим рядком, а не разом з основними засобами.

Вважаємо за доцільне інвестиційну нерухомість як окремий вид необоротних матеріальних активів, що виділяється окремими рядками в розділі 1 Балансу й облік яких регламентується окремим НП(С)БО 32 «Інвестиційна нерухомість», узагальнювати на рахунку 19 «Інвестиційна нерухомість». Ця пропозиція вимагає перенесення інформації про гудвіл із теперішнього рахунка 19 «Гудвіл» на рахунок 12 «Нематеріальні активи». Ці два об'єкти обліку подібні за своєю економічною суттю й можуть узагальнюватися на одному синтетичному рахунку. Ці пропозиції дадуть змогу спростити процес заповнення фінансової звітності й не суперечать вимогам міжнародних стандартів бухгалтерського обліку.

ВИСНОВКИ

Майно ПП «Южноукраїнський комбінат харчування» складається з основних засобів, незавершених капітальних інвестицій та обігових коштів, вартість яких відображена в балансі (табл. 2.1). У складі майна частка необоротних активів на кінець 2022 р. склала 25,5% (3434 тис. грн), а оборотних активів – 74,5% (10027 тис. грн), тоді як на початок звітного періоду вони відповідно сягали 26,9% (2627 тис. грн) і 73,1% (7146 тис. грн). При цьому загальна балансова вартість майна підприємства підвищилася на 3688 тис. грн або 37,7%.

Зростання джерел формування майна підприємства за 2022 рік на 3688 тис. грн. (+37,7%) обумовлено збільшенням вартості власного капіталу у понад 7 разів – на 3728 тис. грн. Це відбулося, насамперед, за рахунок збільшення суми нерозподіленого прибутку до 4317 тис. грн (частка у структурі власного капіталу на кінець 2022 р. дорівнювала 81%), а також підвищенням суми довгострокових зобов'язань і забезпечення на 1531 тис. грн або у більш ніж утричі. Істотно зросли і довгострокові забезпечення підприємства: вони більше ніж потроїлися з 681 тис. грн на початку року до 2212 тис. грн. на кінець 2022 р.

За звітний період ПП «Южноукраїнський комбінат харчування» погасило короткострокові фінансові кредити. Тому можна зробити висновок, що структура фінансових ресурсів підприємства за звітний рік покращувалася за рахунок збільшення власного капіталу та зменшення частки залученого.

Сума чистого доходу від реалізації продукції та послуг у 2022 р. порівняно з 2018 р. сягнула підвищення у понад 1,8 рази або на 43969 тис. грн. Проте на кінець аналізованого періоду також відзначається зростання собівартості реалізованої продукції та послуг удвічі – на 23868 тис. грн. Це відповідним чином позначилося на показниках рентабельності продукції, яка за звітний період знизилася на 0,2%, а витрати на 1 гривню реалізованої продукції коливалися у межах 40–50 копійок.

Разом із тим, упродовж аналізованого періоду підприємство мало чистий прибуток, розмір якого майже подвоївся з 2018 р. по 2022 р. Така позитивна

динаміка свідчить про ефективну діяльність підприємства та здатність генерувати прибуток.

для правильного відображення кореспондуючих рахунків і підвищення інформативності документів у титульній частині Акту приймання-передачі (внутрішнього переміщення) основних засобів необхідно виділити графу «Джерело надходження», де вказувати основний засіб «отриманий за власні кошти», «цільове фінансування», «інвестиція».

З цією метою запропоновано виділити графу в титульній частині названого документа «Орендований чи взятий у лізинг» об'єкт основних засобів, із зазначенням дати та номера документа.

Враховуючи пропозиції автора з удосконалення сутності, класифікації основних засобів, узгодження фінансового обліку і податкових розрахунків за операціями з основними засобами у ПП «Южноукраїнський комбінат харчування» запропоновано до типових форм 03–1 «Акту приймання-передачі (внутрішнього переміщення) основних засобів» внести окремі доповнення без внесення змін до пояснювальних частин цих актів. Видалити в основній частині документа графи:

«Здавач» і «Одержувач», оскільки їх посади, підписи й ініціали вже вказується на зворотній стороні документа;

«Дата введення в експлуатацію», оскільки у першому рядку пояснювальної частини до акта, яку заповнює комісія, ці дані вказані;

«Заводський шифр», оскільки ці дані вказуються у паспорті об'єкта основних засобів, копія якого має бути в бухгалтерії;

«Норми амортизаційних відрахувань на повне відновлення та капітальний ремонт», «Поправочний коефіцієнт», «Вид і код устаткування», оскільки вони не відповідають вимогам сучасного обліку.

Додати до основної частини документа такі графи: «Амортизація – рахунок (аналітичний рахунок обліку), норма амортизації (річна), метод амортизації, сума амортизації за документами (придбання, переоцінки)», а також «Призначення основного засобу (рахунок 23 «Виробництво», 91 «Загальновиробничі витрати»,

92 «Адміністративні витрати», 93 «Витрати на збут», 94 «Інші витрати операційної діяльності»), оскільки така деталізація задовольняє сучасні вимоги фінансового обліку та Податкового кодексу України. Крім того, доцільно виділити у складі цього документа розділ, що буде відображати зміни первісної вартості основних засобів та щорічну переоцінку. Це дасть змогу контролювати правильність відображення цієї операції та відслідковувати динаміку її зміни (Додаток А)

З метою підвищення аналітичності обліку та складання фінансової, статистичної і податкової звітності пропонуємо до типової форми ОЗ–1 додатково складати внутрішній документ – «Акт формування первісної (балансової) вартості основних засобів» (Додаток Б). У ньому необхідно відображати призначення основних засобів, зазначаючи рахунки 23 «Виробництво», 91 «Загальновиробничі витрати», 92 «Адміністративні витрати», 93 «Витрати на збут», 94 «Інші витрати операційної діяльності»), та джерела їх надходження в аналітичному розрізі.

Проаналізувавши статті Балансу (Звіту про фінансовий стан) і порівнявши їх із розділом 1 «Необоротні активи» Плану рахунків бухгалтерського обліку [24], можна зробити висновок, що вони не збігаються. Так, зокрема в Балансі основні засоби й інші необоротні матеріальні активи, які узагальнюються відповідно на рахунках 10 «Основні засоби» й 11 «Інші необоротні матеріальні активи», відображаються в одному рядку «Основні засоби». Водночас інвестиційна нерухомість, яка узагальнюється на субрахунку 100 «Інвестиційна нерухомість» до рахунка 10 «Основні засоби», виділяється в Балансі окремим рядком, а не разом з основними засобами.

Вважаємо за доцільне інвестиційну нерухомість як окремий вид необоротних матеріальних активів, що виділяється окремими рядками в розділі 1 Балансу й облік яких регламентується окремим НП(С)БО 32 «Інвестиційна нерухомість», узагальнювати на рахунку 19 «Інвестиційна нерухомість». Ця пропозиція вимагає перенесення інформації про гудвіл із теперішнього рахунка 19 «Гудвіл» на рахунок 12 «Нематеріальні активи». Ці два об'єкти обліку

подібні за своєю економічною суттю й можуть узагальнюватися на одному синтетичному рахунку. Ці пропозиції дадуть змогу спростити процес заповнення фінансової звітності й не суперечать вимогам міжнародних стандартів бухгалтерського обліку.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Боднар О.А. Жовта Н.А. Обліково-аналітичне забезпечення фінансової безпеки підприємства / Міжгалузеві наукові дослідження: можливості та варіанти впровадження: збірник наукових праць. Ніжин: НДУ Гоголя., 2021. С.150-152.
2. Бойко Р. В., Воронко Р. М., Редченко К. І. Облікове забезпечення системи управління основними засобами підприємства: організаційний аспект. Вісник Львівського торговельно-економічного університету. Економічні науки. 2022. Вип. № 70. С. 13–20.
3. Відображення у фінансовій звітності, складеній за МСФЗ, витрат, спричинених воєнними діями. Правління ФПБАУ від 17.02.2023 р. URL: https://drive.google.com/file/d/1_9CmVozcVQ0Aa9VX3p4OpWrG43WErA-0/view.
4. Галасюк В. В. Незалежна експертна оцінка як засіб забезпечення необхідного рівня ліквідності об'єктів застави (практичні аспекти): URL: <http://galasyuk.com.ua/downloads/publications/expert.pdf>.
5. Гарасим П.М., Кізима А.Я. Фінансовий облік і звітність на підприємствах різних галузей: навч. посіб. Тернопіль. Астон. 2015. 288 с.
6. Голов С.Ф. Бухгалтерський облік за міжнародними стандартами: практ. посіб. Київ: Лібра. 2016. 840 с.
7. Горбань С. Ю. Оцінка основних засобів за справедливою вартістю: вимога сьогодення. Економіка і суспільство. 2018. Вип. №15. С. 820–824.
8. Деякі питання здійснення повної компенсації за майно, примусово відчужене в умовах правового режиму воєнного чи надзвичайного стану. Постанова КМУ № 998 від 31.10.2012 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/998-2012-%D0%BF#Text>.
9. Дубініна М.В., Фалько Р.В., Янюк М.О. Поняття та сутність формування облікової політики на сільськогосподарських підприємствах. Глобальні та національні проблеми економіки. 2016. Вип. 9. С. 294-297.

10. Єрмолаєва М. В., Тютюнник С. В., Дугар Т. Є. Надзвичайні витрати: відображення в обліку та звітності. Інфраструктура ринку. 2022. Вип. 67. С. 223–228. DOI: <https://doi.org/10.32843/infrastruct67-39>.
11. Єфіменко Т. І. Методологічні аспекти визначення вартості, яка амортизується. Проблеми теорії та методології бухгалтерського обліку, контролю і аналізу. 2013. Вип. 2 (26). URL: <http://www.irbisnbuv.gov.ua>
12. Жолнер І.В. Фінансовий облік за міжнародними та національними стандартами: навч. посіб. Київ: Центр учбової літератури. 2017. 368 с.
13. Задніпровський О. Г., Мартинів І. К. Оцінка основних засобів в бухгалтерському обліку: засади поліваріантності. Інтелект XXI. 2019. № 3. С. 56–60.
14. Задорожний З-М, Муравський В., Костецький Я. Удосконалення обліку необоротних активів у системі ефективного управління ними. 2022. Фінансово-кредитна діяльність: проблеми теорії та практики. 2022. Том 5 (46). С. 149–160. DOI: <https://doi.org/10.55643/fcaptp.5.46.2022.3791>.
15. Замлинський В.А. Облікове забезпечення використання основних засобів на сільськогосподарських підприємствах. Автореф. дис... кандидата екон. наук: 08.00.09 – Бухгалтерський облік, аналіз та аудит (за видами економічної діяльності). Київ : ННЦ "Інститут аграрної економіки", 2010. 24 с.
16. Зінкевич О.В. Облік і аналіз основних засобів в управлінні реальними інвестиціями. Автореф. дис... кандидата екон. наук: 08.00.09 – Бухгалтерський облік, аналіз та аудит (за видами економічної діяльності). Рівне : НУВГП, 2015. 23 с.
17. Кафка С.М. Облікова політика щодо основних засобів. Науковий вісник ІФНТУНГ. Серія: Економіка та управління в нафтовій і газовій промисловості. 2017. № 2 (16). С. 59-70.
18. Колісник О.П., Поліщук М.С. Формування елементів облікової політики щодо основних засобів. Економіка і суспільство. 2017. № 9. С. 1152-1157.

19. Коробов М. Я. Фінансово-економічний аналіз діяльності підприємств: навч. посіб. Київ. Знання. 2011. 378 с.
20. Кушина О. Об'єкти ОЗ викрадено: що робити бухгалтеру. Uteka.ua. 2022. URL: <https://uteka.ua/ua/publication/commerce-12-hozyajstvennye-operacii-9-obekty-os-poxishheny-chto-delat-buxgalteru>.
21. Лесняк В.О. Облік і аудит операцій з використання та утримання основних засобів машинобудівних підприємств. Автореф. дис. кандидата екон. наук: 08.00.09 – Бухгалтерський облік, аналіз та аудит (за видами економічної діяльності). Київ : КНЕУ, 2014. 22 с.
22. Лист про засвідчення форс-мажорних обставин № 2024.02.0-7.1 від 28.02.2022 р. Торгово-промислова палата України. URL: <https://ucci.org.ua/naivazhlivishe/contacts-zasvidchennia-fors-mazhornikh-obstavin>.
23. Лищенко О. Г., Куріпка Т. Є. (2020). ОБЛІК ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ: МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД ТА НАЦІОНАЛЬНА ПРАКТИКА . Фінансові стратегії інноваційного розвитку економіки, (2 (46), 31-34. вилучено із <http://journalsofznu.zp.ua/index.php/economics/article/view/360>
24. Лігоненко Л.О. Антикризове управління підприємством в умовах економіки знань та інтелектуалізації менеджменту. Економічний форум. Київ. 2016. № 1. С. 161-170. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ecfor_2016_1_25.
25. Максимова А. В., Бояр Е. М. Бухгалтерський та податковий облік основних засобів в сучасних умовах: головні аспекти та відмінності. Ефективна економіка. 2018. № 2. – URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=6125>
26. Матвійчук Л.О. Облік і аудит основних засобів (на матеріалах аграрних підприємств Рівненської області). Автореф. дис... кандидата екон. наук: 08.00.09 – Бухгалтерський облік, аналіз та аудит (за видами економічної діяльності). Тернопіль: ТНЕУ, 2020. 23 с.
27. Методика визначення шкоди та обсягу збитків, завданих підприємствам, установам та організаціям усіх форм власності внаслідок знищення та пошкодження їх майна у зв'язку із збройною агресією Російської Федерації, а також упущеної вигоди від неможливості чи перешкод у

провадженні господарської діяльності. Наказ Мінекономіки України та Фонду державного майна України № 3904/1223 від 18.10.2022 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1522-22#Text>.

28. Методичні рекомендації щодо облікової політики підприємства : наказ Міністерства фінансів від 27.06.2013 № 635 ; станом на 14.01.2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0635201-13> (дата звернення: 11.05.2023).

29. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 16 «Основні засоби» від 01.01.2012 р. URL: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/929_014.

30. Мордвінцева Т. В. Основні засоби підприємства: економічна сутність. Анотовані результати науково-дослідної роботи інституту педагогіки за 2011 рік : Збірник тез повідомлень. Київ, 2015. С. 94–96.

31. Мусієнко В. Транспортні засоби для потреб армії в умовах воєнного стану: від юридичних аспектів до документального оформлення й оподаткування. ЛІГА : ЗАКОН. 2022. URL: https://biz.ligazakon.net/analytics/210136_transportn-zasobi-dlya-potreb-arm-v-umovakh-vonnogo-stanu-vd-yuridichnikh-aspektv-dodokumentalnogo-oformlennya-y-opodatkuвання.

32. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» № 73 від 07.02.2013 р. Міністерство фінансів України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13>. 9. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 7 «Основні засоби» № 92 від 27.04.2000 р. Міністерство фінансів України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0288-00>.

33. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 7 «Основні засоби». Наказ Міністерства фінансів від 27.04.2000 № 92 ; станом на 29.07.2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0288-00> (дата звернення: 11.05.2023).

34. Непочатенко О.О., Мельничук Н.Ю. Фінанси підприємств : підруч. для студентів. Київ. 2015. 503 с.

35. Озерова О. Майно юрособи забрали на потребу оборони: що з обліком та податками. Головбух. 2022. № 10. URL: <https://egolovbuh.mcfr.ua/960396>.

36. Отрошко О. В. Основи економічної теорії: навч. посіб. Київ. Знання. 2016. 334 с.
37. Податковий кодекс України: кодекс України від 02.12.2010 № 2755-VI; станом на 06.05.2023. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17> (дата звернення: 11.05.2023).
38. Подольська В.О. Фінансовий аналіз: навч. посіб. Київ: Центр навчальної літератури. 2007. 488 с.
39. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 28 «Зменшення корисності активів» № 817 від 24.12.2004 р. Міністерство фінансів України. URL : <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0035-05>.
40. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 7 «Основні засоби», затверджене наказом Міністерства фінансів України від 27.04.2000 р. № 92. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0288-00>.
41. Положення про інвентаризацію активів та зобов'язань № 879 від 02.09.2014 р. Міністерство фінансів України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1365-14#Text>.
42. Порядок визначення шкоди та збитків, завданих Україні внаслідок збройної агресії Російської Федерації. Постанова Кабінету міністрів України № 326 від 20.03.2022 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/326-2022-п#n382>.
43. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні. Закон України № 996-IV від 16.07.1999 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14#Text>.
44. Про затвердження Методичних рекомендацій з бухгалтерського обліку основних засобів: Наказ Міністерства фінансів України № 561 від 30.09.2003 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0561201-03#Text>.
45. Про передачу, примусове відчуження або вилучення майна в умовах правового режиму воєнного чи надзвичайного стану. Закон України № 4765-VI від 12.05.2012 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4765-17#Text>.
46. Салова Н. «Відчуження», «вилучення», «добровільна передача» – у чому різниця? ЛІГА: ЗАКОН. 2022. URL:

https://buh.ligazakon.net/aktualno/11939_peredacha-transportnikh-zasobv-dlya-potreb-arm-u-perodvonnogo-stanu-yuridichn-aspekti-dokumentuvannya-ta-oblk.

47. Самбурська Н.І. Облік і аналіз основних засобів на підприємствах водопостачання і водовідведення. Автореф. дис... кандидата екон. наук: 08.00.09 – Бухгалтерський облік, аналіз та аудит (за видами економічної діяльності). Одеса : ОНЕУ, 2013. 22 с.

48. Сирцева С. В., Ізвошик Т. М. Фактори, що впливають на формування облікової політики сільськогосподарських підприємств. Modern Economics. 2020. № 24(2020). С. 177-182. DOI: [https://doi.org/10.31521/modecon.V24\(2020\)-28](https://doi.org/10.31521/modecon.V24(2020)-28).

49. Степаненко О.І. основні засоби та їх класифікація в дисертаційних роботах українських науковців: обліковий аспект // Економічні студії. 2021. № 1. С. 137-146

50. Яцунська О.С. Організаційно-методичне забезпечення обліку основних засобів за стадіями життєвого циклу. Автореф. дис кандидата екон. наук: 08.00.09 – Бухгалтерський облік, аналіз та аудит (за видами економічної діяльності). Одеса : ОНЕУ, 2016. 23 с.